

Po mom mišljenju, neki sljedeći koncil ili neke sljedeće uredbe mislim da će krenuti u preuređivanje mise. Tako da vi kao budući mladomisnici, vi ćete po nekom novom obredu govoriti misu. Ja barem tako predmnijevam i vjerujem da se to može dogoditi. Jer gdje vidim u liturgiji danas jednu poteškoću? Do prikazanja, najduže traje. Još kad se u drugu euharistijsku molitvu čovjek zaista do ušiju zaljubi, da više ne pozna ni prvu, ni treću, niti četvrtu... S jedne strane, tekstovi nude, ali mi ih ne upotrebljavamo. I tada kad je narod baš tu, kad su velike mase tu, imamo tisak pa se pripremimo. Ne sviđa mi se ta unisonost koja je promašena.

Što se tiče kanonizacije blaženog kardinala Stepinca, mnogi su prigovarali Hrvatskoj biskupskoj konferenciji da nije tu odigrala ulogu kakvu je trebala odigrati prema Svetoj stolici. Smatrate li da su trebali zauzeti drukčiji stav?

Dragi sinko, Stepinac ne bi bio Stepinac da je poslušao maršala Tita da osnuje posebnu Crkvu po uzoru na pravoslavnu i da on bude patrijarh. Da ima sve privilegije. Stepinac je rekao: „Ne, papa je za mene svetinja!“ Tako i mi biskupi mislimo i to je bila misao vodilja u postupanju i pristupanju. S druge strane, i ja osobno sam uvjeren, dragi Bog ima vremena. Mi ljudi, nažalost, nemamo vremena. Mi smo suviše ograničeni vremenom. U malo vremena se događa puno toga. Naša generacija zbog toga pati. Vjernici laici kad me susretnu znaju postaviti to pitanje, ali uvijek se trudim da bi vrijednost papinstva došla do izražaja. I ne pada mi na pamet da bi u misi, ne daj Bože, zaobišao njegovo ime. Ni govora! Jedna je stvar, dakle, kad se ne slažeš s nekim u nekim pitanjima, a druga je stvar što su principi. I zato je

biskupska konferencija Hrvatske u toj točki bila suzdržana. I sam sam tad kao član te konferencije bio za suzdržanost.

Neki mediji komentiraju da papa pokušava izgraditi most ekumenizma preko leđa blaženog Stepinca i da se zbog toga odgađa njegovo proglašenje svetim. Što kažete na to?

Ako bi Stepinac bio ponovni mučenik ekumenizma, to bi čak bilo dobro!

Oče biskupe, hvala Vam na odvojenom vremenu! Lijepo je da smo mogli imati susret s Vama. Vjerujem da smo primili puno toga lijepoga što nam može poslužiti za osobnu izgradnju; čuti jedan zanimljiv pogled na život, na vjeru, na domoljublje. To je ono što nam je i okosnica oko koje nam se truditi. Dakako, uz ljudsku, kršćansku i redovničku dimenziju te domoljublje kao briga za opće dobro, za bližnjeg u potrebi kako ste nam posvjedočili u teškom vremenu Domovinskog rata. Hvala vam što ste kao biskup u svojim propovijedima i u drugim nastupima ostavljali dojam biskupa koji ljubi svoj narod i da su mnogi primali Vaše riječi kao melem na ranu, pogotovu u pojavi nedovoljno jasnog domoljubnog stava i govora, a ponekad i medijske nakrivljenosti i ulijevo. Vi nikako niste bili takvi i hvala Vam na tome i na svakoj Vašoj riječi i svjedočanstvu.

Kad je moj kolega, biskup Petar, zaređen, onda sam, između ostalog, rekao: „Petre baci mrežu na njegovu riječ, ali te molim baci je i na lijevu stranu. Pa ćeš uloviti možda male girice, a od malih girica se može napraviti dobar brujet“. To su svi zapamtili. Hvala i vama na pozivu!

BRAĆA IZ AFRIKE

Razgovor s fra Herveom i fra Richardom

Razgovarao: fra Filip Čogelja

U našem samostanu o. fra Ante Antića na Trsteniku, u Splitu, uz bogoslove naše Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, žive i dvojica braće iz Demokratske Republike Kongo (Afrika) – fra Herve Tumanar i fra Richard Kakule. Došavši s drugog kontinenta, iz druge zemlje, noseći sa sobom drugačije običaje i drugačiju kulturu, porazgovarali su s nama kako bismo upoznali njihovo životno i kulturno iskustvo koje nam donose.

Fra Filip: Možete li nam za početak reći nekoliko riječi o svom životu, odakle dolazite i kakav je život u Kongu?

Fra Herve: Ja sam fra Herve Tumanar. Imam dva brata i tri sestre. Dolazim iz glavnog grada Konga Kinshase, a on ima 13 milijuna stanovnika. Grad u kojem živi moja obitelj je Kikvit. Ljudi su jako siromašni i nema životne perspektive. Ipak, premda su siromašni, ljudi su sretni. Najveći problem je s onima koji nemaju ništa, koji su ostali bez oca i majke, prepušteni sami sebi. Moj pokojni otac bio je profesor i zato smo bili dobrostojeća obitelj. Obitelji u Kongu su velike, 9 – 10 djece.

Fra Richard: Zovem se fra Richard Kakule Mahamba. Imam 30 godina. Dolazim iz istočnog dijela Konga. Moj grad zove se Butembo. Živim 30 km od tog grada, a to je grad koji ima milijun i pol stanovnika. Moja obitelj je velika – petorica braće i tri sestre. Roditelji su živi, otac ima 65 godina, a majka 62 godine. U

Kongu su ljudi uglavnom siromašni, ali ima i onih koji su iznimno bogati. Moja obitelj nije bila siromašna. Svi smo studirali, osim dvije sestre koje nisu završile srednju školu.

Fra Filip: Što ljudima u Kongu znače franjevci i kako ste se odlučili na duhovni poziv?

Fra Herve: Moja župa nosi ime „Marija Majka Otkupiteljeva“ i opslužuju je franjevci. Duhovni poziv osjetio sam tako što sam promatrao život franjevacu na mojoj župi. Privukao me njihov život i poželio sam provesti s njima neko vrijeme da doista vidim život franjevacu i to sam rekao momu tati. Tata je odmah shvatio da imam duhovni poziv. Rekao mi je da se dobro zapitam imam li snage i odlučnosti da cijeli svoj život živim kao franjevac. Jednog dana nakon svete mise otišao sam do župnika fra Mihaela i rekao mu da želim biti poput njega – franjevac. Tada sam imao 20 godina i studirao sam. Svaka dva tjedna postojala je prilika za iskustvo života s fratrima za one koji osjećaju duhovni poziv. Kada sam ja došao, bilo nas je 40. U mojoj župi su tada bila trojica svećenika i privuklo me svjedočanstvo njihova života. Svakog četvrtka obilazili bi siromašne obitelji po župi. Pitao sam župnika koja je karizma njegova Reda – a on je rekao da

je to karizma po primjeru svetog Franje koji je bio bogat, ali odbacio je sve očevo bogastvo radi Boga i siromašnih.

Fra Richard: Dolazim iz župe svetog Josipa koju također opslužuju franjevci. Tada je na mojoj župi bio fra Ilija Barišić. S njim sam razgovarao o redovništvu i svećeništvu – kako postati svećenik, kako žive svećenici. Svoju odluku o ulasku u samostan rekao sam fra Iliji i 2012. godine ušao sam u postulaturu.

Fra Filip: Možete li nam reć koja je, za vas, razlika između života u Africi i u Europi, tj. između Konga i Hrvatske?

Fra Herve: Život u Africi je težak. Razlika je u politici. U Europi političari gledaju kako ljudi žive, narod je svojevrsta kriti-

ka vlasti. U Africi gledaju samo parcijalno, samo djelomično, narod kao da nema pravo glasa. Drugi veliki problem u Africi su neprestani ratovi. I dan danas traje rat u Kongu. Moja je zemlja bogata, ali ljudi nemaju posla. U Africi čovjek koji ima dobar posao zarađuje 50 dolara mjesečno. Ovdje ima dovoljno hrane za sve. U Africi se više jede povrće, a ovdje više meso. Još malo i proći će 2 godine otkad živim u Hrvatskoj. Ljudi u Hrvatskoj su jako simpatični. Doista nisam doživio ništa loše na ulici ili u javnom prijevozu. Ljudi su me odmah prihvatili. Hrvatska mi se doista urezala u srce. Imam puno prijatelja u Kongu, ali također i u Hrvatskoj.

Fra Richard: Na istoku Konga ljudi žive bolje, imaju posla. Ali, ukupno gledano,

jako se teško živi. Ljudi su dobronamjerni i simpatični, ali ne vide smisao svoga rada. Rade puno, a ne dobiju ništa. Nemaju razgranatu električnu mrežu kako bi mogli više raditi. Hrane ima, ali ljudi nemaju novca za kupiti hranu. U Hrvatskoj nema takvih problema. Otkad sam u Hrvatskoj nisam čuo za probleme koje susrećemo u Africi. Primjerice, ovdje ljudi imaju strojeve za obrađivanje zemlje, a toga u Africi nema. Ljudi u Hrvatskoj žive dobro i simpatični su. Kada hodamo po gradu, osjeća se mir. Često me ljudi pitaju zašto sam odlučio postati fratar. Kažu da nikada nisu vidjeli u Hrvatskoj osobu iz Afrike, a koja je fratar. Poziv je jednak svugdje. I u Europi i u Africi. Život franjevaca u Africi i ovdje u Hrvatskoj je jako sličan. *Ora et labora!* Isti su obredi. Razlika je samo u životnim okolnostima.

Fra Filip: Kako vam ide učenje hrvatskog jezika?

Fra Herve: Mi smo došli u Hrvatsku 30. prosinca 2018. Nikada prije nisam čuo da postoji zemlja Hrvatska niti sam znao gdje je ta Hrvatska. Za Bosnu i Hercegovinu sam čuo, ali za Hrvatsku ne. Kada sam stigao na aerodrom u Zagreb, ni jedne riječi nisam razumio. Ako čovjek zna jezik, lakše mu se prilagoditi na nove okolnosti. Nakon 2 tjedna na Filozofskom fakultetu u Splitu počeli smo s profesoricom Ivanom učiti hrvatski jezik. Bilo ih je još koji su s nama učili hrvatski jezik. Problem je bio što je profesorica pričala samo hrvatski i engleski, a mi smo znali samo francuski.

Fra Richard: Pričam francuski jezik i svahili. U Kongu, uz francuski, postoje još 4 službena jezika (lingala, kikongo, svahili i tshiluba). Nažalost, nisam nikada naučio engleski jezik. Kad smo došli ovdje, nisam znao reći ni „dobro jutro“. Imamo mnogo razlika

između francuskog i hrvatskog jezika i zato je teško dobro naučiti hrvatski. Ali vježbam svaki dan pa ide sve bolje. U početku smo komunicirali gestama. U Hrvatskoj malo ljudi zna francuski, uglavnom pričaju engleski.

Fra Filip: Kako je studirati u Hrvatskoj, a kako u Africi?

Fra Herve: U Kongu studij filozofije i teologije traje 7 godina (3 godine filozofija i 4 godine teologija). Zato je meni draže u Europi. Teško je zbog hrvatskog jezika, ali studij ide. U Kongu su moji kolege bili samo franjevci i časne sestre, a ovdje na teologiji studiraju i laici. Nekakvih ostalih razlika u studiju nema.

Fra Richard: Mi smo završili filozofiju u Kongu. Nakon toga smo došli ovdje studirati teologiju. Pitaju me kolege iz Konga kako je studirati u Hrvatskoj. Kad sve pogledam, nema mnogo razlike. Raspitivao sam se o filozofiji i vidio sam da je jednako kao i u Africi. Fakultet je teži samo zbog jezika. Profesori imaju znanja i imaju zanimljiva predavanja. Svojim me predavanjima potiču na učenje.

Kako vam je u Klerikatu, kako se osjećate u Splitu, postoje li neke razlike u odnosu na život u klerikatu kod vas i kako ste doživjeli našu franjevačku Provinciju?

Fra Herve: Svatko ima neko svoje iskustvo. Isto kao u Kongu i ovdje se ponekad susreću poteškoće, pa i neki problem. Po meni je to normalno jer nismo sveti. Ovdje je molitveni raspored dobar. Na molitvu s nama bogoslovima dolaze i stariji fratri. Razlike u odnosu prema životu u Klerikatu u Kongu su male i tiču se molitvenog rasporeda. Suživot

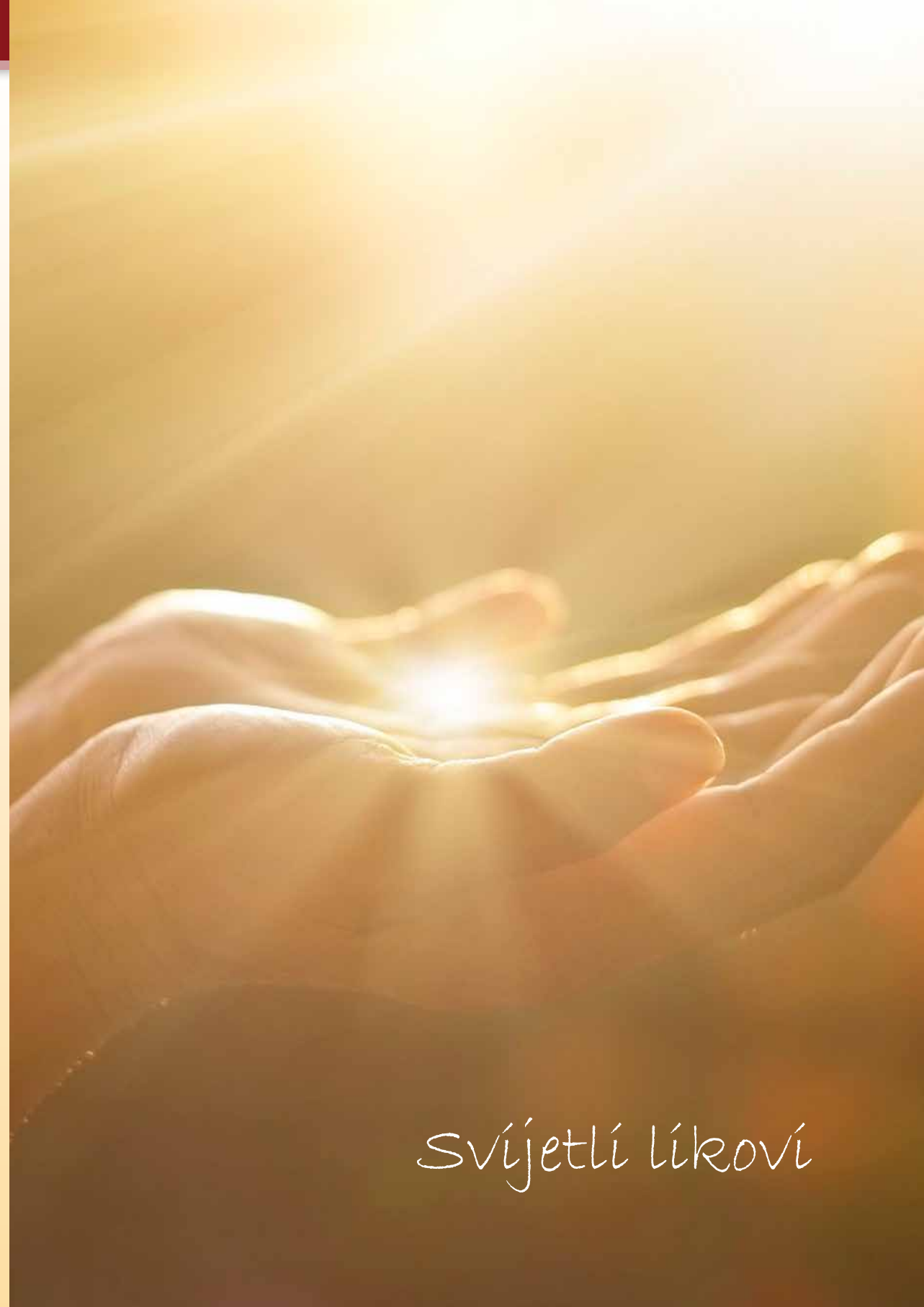

sa starijim fratrima, posebno s onima koji su u mirovini, je dobar. Što se tiče odnosa prema bogoslovima, kao i u svakoj obitelji, uz poneki problem sve ide dobro. Drago mi je ići u druge samostane i župe. Najčešće sam boravio na Visovcu i u župi Čista Velika. Na ostala mjesta sam odlazio nakratko, na sprovode, na izlete i slično. Dobro je i lijepo to što vaša Provincija ima mnogo samostana i župa. Tamo su drugi fratri i drugačije je. Volim susretati druge fratre, vidjeti kako oni žive, upoznavati nove ljude. Mogu reći da su vaši fratri, ali i ljudi po župama otvoreni i gostoljubivi, a to mi se sviđa.

Fra Richard: Hvala na pitanju. Već dvije i pol godine sam ovdje u Klerikatu s bogoslovima, ostalim fratrima i svećenicima i jako dobro se osjećam. Do sada nisam

imao nekih posebnih problema. Naravno, na početku nisam dobro razumio jezik pa mi je to stvaralo poteškoće, ali sada ide sve bolje. Što se tiče rasporeda dnevne molitve i službi, one su više-manje slične kao i u Kongu. Svakog dana se susrećemo u rekreaciju, u bratstvu, osobito nakon ručka i večere gdje sjednemo zajedno, družimo se i razgovaramo. Što se tiče Provincije, do sada sam preko praznika odlazio u Imotski, na Visovac i u Šibenik gdje su me ljudi primili jako dobro. Osjećam se jako lijepo među fratrima i među narodom. Na početku je jezik bio problem, ponekad sam se sporazumijevao i gestama, ali sada je sve puno lakše.

Fra Filip: Hvala vam na ugodnom razgovoru i novim saznanjima.

svijetli likovi